

6 Sprog og sprogbrug

6.2. Denotation og konnotation

Præsentation

Denne opgave har til formål at skabe større bevidsthed om ordenes denotative og konnotative indhold, og vise, hvilken betydning ordenes medbetydninger har for modtagerens opfattelse af en tekst.

Som teksteksempel er anvendt Kaj Munks tale i Vedersø Kirke nytårsdag 1944.

Opgaver

1. Giv en analyse af teksten med særligt fokus på følgende:
  - at give en oversigt over nogle af de ord i teksten, som Kaj Munk anvender på en anden måde end i deres traditionelle denotative betydning
  - at diskutere, hvordan Kaj Munk anvender plusord og minusord i talen.
2. Diskuter herefter den kommunikationssituation, talen indgår i, og overvej, hvad talen fortæller om henholdsvis Kaj Munk og om hans syn på modtagerne.

Tekst

Kaj Munk: *Prædiken i Vedersø Kirke, 1. januar 1944*

Kære vor Gud og Far i det høje, vi takker dig for, at du rejste dit Hus her paa Jorden, for at Sandheden skulde eje sin faste Borg iblandt os. Tak at du ogsaa paa denne Nytaarsdag 1944 har kaldt os herhen. Der er nok, der lyver i Verden. Her lyder dit Ord, der ikke spørger efter Bifald og ikke regner med Vrede, men er lige sikkert til Trøst og til Tugt. Om vi saa maatte tage imod det. Amen.

Kære Menighed i Vedersø! Jeg vil først bringe jer en Tak for det gode Juleoffer, som var paa 260 Kr., der nu fordeles med 1/3 til Bibelselskabet og 2/3 til Plejehjemsforeningen for Ringkøbing Amt.

I undrer jer over, at jeg staar her ved Siden af Juletræet neden for Prædikestolen i min Overfrakke med mit højrrøde Tørklæde om Halsen. Men da jeg i Gaar forberedte mig for Guds Ansigt til denne Gudstjeneste, flk jeg det saadan, at jeg vidste, jeg ikke kunde gaa paa Prækestol eller for Alteret i Dag. En dyb Sorg og Smerte har opfyldt mit

6 Sprog og sprogbrug

Sind. I den senere Tid er der begyndt at gaa Skred i det gode nationale Sammenhold i vort Sogn. Folk, der ikke har det behov gaar i Tyskernes Tjeneste. Dette maa i Sandhedens Navn paatales i denne Kirke, der er bygget for at være Sandhedens Tempel. Nogle mener, at slig Tale har ikke hjemme i Guds Hus. Det er forkert. Naar Mennesker synder i Sognet, har Sognet sit Guds-Hus for der at faa paatalt det. Guds Ord holder sig ikke inden for visse Skranker. Det har at gøre med hele vort Liv i alle Forhold.

Danmark er i Krig med Tyskland. Indtil den 29. August kunde vi sige, at vor Stilling var uklar. Den Dag begrundede den tyske General her i Landet selv sin Optræden med Principper, der kun gælder mellem krigsførende Stater. Naar en Dansker godvillig hjælper Tyskerne nu, er det altsaa landsforræderisk Færd.

Jeg staar ikke her for at prædike Had mod nogen. Det er mig plat umuligt. Ikke engang Adolf Hitler hader jeg. Jeg ved, hvad Rædsel og Elendighed Verden er kastet ud i; jeg ved, hvad Forsmædelse mit eget Land har maattet opleve. Jeg ved, at jeg nu i Maa-neder ikke har lagt mig til Ro nogen Arten uden al tænke: "Kommer de efter dig i Nat?" Og den Tanke er ikke morsom for en, der elsker Livet, har nok at gøre i sin Gerning og er glad for sin Kone og sine børn. Og dog kan jeg ikke hade, for Mennesker er saa mange Slags og besættes af alle Slags Aander, og Frelseren har lært os Bønnen: Forlad dem; thi de vide ikke, hvad de gøre.

Men derfor bliver det aldrig kristen Gerning at hjælpe Tyskerne med at bygge Fæstningsværker mod Englænderne, for at vort eget Land saa længe som muligt kan holdes i Trældom og Underkuelse. Og det bliver ikke kristen Gerning for dyre Penge at sælge til Tyskerne de Æg og det Flæsk, som vore egne stakkels Arbejdsfolk i Byerne har saa haardt Brug for. Det bliver aldrig kristen Gerning at stille sig til Raadighed for Uretten, enten det saa sker af Fejghed, Griskhed eller tossegod Føjelighed.

Vi ved, hvordan det er gaaet med os og disse Tyskere. De stiftede en Ikke-Angrebstraktat med os. Derefter kastede de sig over os med deres Kanoner, Tanks og Flyvemaskiner og gjorde os hjemløse hos os selv og retsløse under vor egen Regering. To Gange har de udgydt vor Ungdoms Blod, vor gamle Konge har de sat fra Magten og under Opsyn, de har slaet om sig med Mishandlinger og Fængslinger, og de har ladet Jødeforfølgelsens Skændsel udfolde sig ogsaa i vor nordiske Stat, slæbt af med hundredaarige gamle Kvinder, trukket Folk ned fra anden Sal ved Benene med Hovedet bumpende mod Trappetrinene.

Der er mange, mange gode Tyskere. Gud være lovet for det; ellers var Verden uden Haab. Mange brave Drengene er stukket i Trøjen, saa flinke som vore egne. Men saa længe som de finder sig i, at dette Regimente, de selv har heilet sig til, beholder Magten over dem, maa de staa Last og Brast. Drikker Manden i en Familie, gaar det ud over hele Hjemmet. Saadan er det nu engang. Man kan ikke lade sig bruge til at rive Ulverifter med i andres Legemer og selv forlange at behandles som et skyldfrit Lam. Det er Krigens haarde Vilkaar, at saa længe den varer, er det ikke Mennesker, vi har at gøre med, men Uniformer. Naar vi ser en tysk Soldat i Danmark, maa vi sige: det er en Uniform — og huske, hvad den Uniform staar som Udtryk for.

Jeg siger jer, at en usigelig Kummer har opfyldt mit Hjerte, fordi der mellem mine Sognebørn viser sig Folk, der glemmer deres danske Kristenpligt.

6 Sprog og sprogbrug

I gamle Dage sagde man, at naar Husmanden pløjede om Søndagen med de Heste, han havde laant fra Gaarden, da lukkede Gud det ene øje. Nuvel, der kan være en fattig Sjæl, der har Kone og Børn og ingen Steder i denne Tiggertid at tage Brødet til dem fra. Maaske Gud da er barmhjertig og lukker det ene øje. Og det sker jo ogsaa, de møder op og trykker os Pistol for Tinding eller Bryst eller Mave. Vi ved godt, at Jesus og hans tapre Apostle lod sig ikke forskrække af sligt. De gik i Døden hellere end at lade sig skræmme til at gøre, hvad der stred mod deres Samvittighed. Det kunde vi ogsaa. Men vi er Smaafolk. Og maaske bør vi ogsaa der haabe paa, at Gud sætter Kikkerten for det blinde øje. Men naar danske Mænd uden bydende Behov og af egen fri Drift og Valg forraader deres Fædreland og Kristendom af raaddent Pengebegær, saa skal de ogsaa her fra Kirken have at vide, at den Rigdom, de paa den Maade tiltusker sig, er Judaspenge og skal blive dem til Fordærv.

I disse Dage slæbes 1500 Studenter fra vort dyrebare Broderland Norge til Misrøgtning og Undergang i tyske Koncentrationslejre. Og vi her i Danmark skulde intet vove for vort Land, for *vor* Tro, for *vore* Ideer? Ofte hører vi sagt om Sabotørerne, at det er Ugerningsmænd, og det kommer bare til at gaa ud over os selv. Kommuniste kalder man dem. De er ikke Kommuniste. Der er nogle iblandt dem, der er. Men de er alle Slags Folk. For de er danske. De er Søn af en Biskop, Søn af en Professor, af en skikkelig Husmand, af en Haandværker. Det er den Landets Ungdom, som man snød for at kæmpe, gav Uddannelsen og lod den saa i Stikken og, da den var beredt til det yderste, staa og være til Grin. Det er dem, der tager sig paa at vise Danmarks Ansigt. Med enestaaende Dygtighed, med en Hensynsfuldhed, der naar Himlen. Næsten ingen danske Menneskeliv har det kostet, mens de selv ustandselig sætter Liv og Lemmer paa Spil — ja, sætter sig i Fare for større Ting end at miste Livet. I Sagen Ret og Uret skal man aldrig spørge, om det betaler sig, for det er i Djævelens Interesse. Men her betaler det sig oven i Købet. "Det gaar ud over os selv." Nej — og atter nej. Det gik ud over os selv, om vi ingenting gjorde. Om vi ikke selv skaffede de værste Virksomheder af Vejen, var Landet forlængst belagt med et Tæppe af Bomber. Og holdt vi Komedien gaaende med gode Miner til Fjendens slette Spil, kobled vi jo blot os selv som en lille Paa-hængsmotor til Tysklands store Vogn paa dens raslende Færd ned ad Bjerget.

Vi er ikke, som de tror, et Alderdomsfolk, der er nødt til at lade sig byde alt og tvinge til alt. Landmanden køber den dyre Kunstgødning (det gaar ud over ham selv), ja men den giver Udbytte næste Foraar og Sommer. Paa tyvende Aars-Dagen for at jeg første Gang besteg Prækestolen der, staaer jeg nu her. Jeg havde ikke tænkt mig, at Jubilæet skulde fejres paa den Maade. 20 Aar — mange, mange Minder myldrer frem, og en stor Tak skylder jeg jer for Trofasthed og Overbærenhed mod mig, der har saa helt og holdent mit eget Sind og er saa forskellig fra alle jer herovre. Des mere smerteligt er det for mig, hvad der er sket i disse Dage. Jeg kender ikke Navne og bryder mig heller ikke om at faa dem at vide. Jeg kan ikke andet end bede til Gud om, at disse Sognebørn maa vaagne til Erkendelse og gaa i sig selv og finde deres Plads som gode kristne danske Mænd imellem os igen.

Amen.

Note:

den 29. August (1943): Den dato, hvor